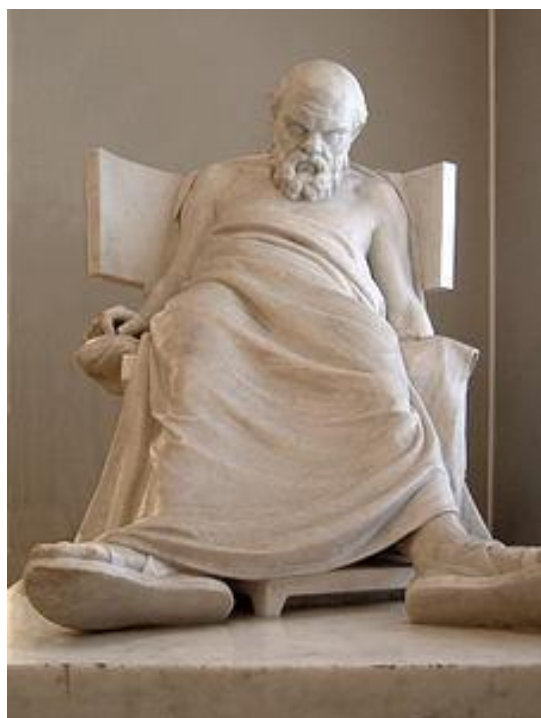

Lærerhenrettelser, ytringsfrykt, og *parrhesia*

En lærer, Samuel Paty (47), skjæres hodet av i Frankrike, for å ha vist tegninger av profeten Muhammed i klasserommet i en diskusjon med elevene om opplysningstid og demokratiske idealer. Hvordan vil lærere i Europa reagere på det, i sine klasserom? Det finnes knapt et bedre pedagogisk redskap for å få fram hensikten med ytringsfrihet i vår tid, enn at det skal innebære risiko å vise fram en tegning.

Ytringsfriheten:

Ytringsfrihetens mål skal være ytringsfryktens motsetning. Hva er egentlig verdien av ytringsfriheten, om man ikke har oppdaget at det er frykten for å tale man ønsker seg lengst mulig bort ifra. Det er nettopp fordi at motet kreves mot idioti og makt, at man har en grunnfestet rett til ytring i vårt samfunn. Det skal ikke være nødvendig å risikere for å bruke ytringsfriheten. Det er en selvmotsigelse.

Henrettelsen og trusler blir et middel for å lukke munnen på kritiske røster, og man blir i prinsippet medløperer om man ikke trosser frykten. Det demokratiske selvbildet ødelegges, og man blir ynkeligere for seg selv og dogmatismen. Om fundamentalismen merker motgang, vil den svare hardere.

Lærere og akademikere vil i tiden som kommer, i sin utrygghet konfronteres med sin manglende kunnskap om historien bak ytringsfriheten.

Ytringsfriheten er fra antikken det viktigste middelet –og et mål i seg selv-, for utvikling, mot tyranni, trakassering og ufrihet.

Parrhesia:

I antikken ble det utviklet en innsikt og et begrep for å dempe ytringsfrykten hos borgeren. Den spesielle innsikten som gikk ut over denne generelle bestemmelsen om ytringsfriheten; gr. *isegoria*, var begrepet om tale i risiko: *parrhesia*.

Om man ikke har modige folk som snakker sannheten, så lever man i et tyranni. Den som taler sannheten i risiko, er i risiko fordi han/hun er i et underlegent maktforhold.

Parrhesia var et kulturelt og kollektivt vern om modige menn som talte sannheten, og vissheten om at de som taler sannheten i risiko alltid har noe viktig å si. Det var en måte å dempe ytringsfrykten i samfunnet. Samuel Paty var en om ville ha de unge til å tenke selv, en som stimulerte dem i risiko som en Sokrates; en *parrhesiastes*.

Parrhesia var et ideale som var vanskelig å gjennomføre i praksis, mot religion/mytologien, de tradisjonelle verdier, og den kulturelle korrekthet.

På tross av risikoen var det noen få menn (i dag også kvinner), som talte folket, «presteskap», og aristokratiet imot, med vitenskap, fornuft og spørsmål. Noen kjente personer som fikk represalier for dette var Anaxagoras (kastet ut av byen), Evripides (kastet ut av byen), Sokrates (henrettet), og Diagoras fra øyen Melos, som klarte å rømme til Korint etter at han i Athen fikk dødsdom for å ha hugget opp en trestatue av Herakles (Herkules), og brukt trevirket som ved. Bytt gjerne Muhammed-tegningen eller trestatue ut med koranen, så ser vi at problemstillingen er 2500 år gammel..

Parrhesia fungerte tilfredsstillende lenge nok til at demokratiet, de frie kunstene og filosofien ble utviklet.

Holdninger, og praksis:

Men som sagt, hva hvis man velger å ikke bruke sin frihet? Da blir det med Jean-Paul Sartres ord, som at «valget av ens ufrihet er også gjort i frihet».

I europeiske land etableres i voksende grad politiske strømninger som vil kjempe mot individuelle likeretter og likeverd. Disse er kjempet fram av modige mennesker i tusentall gjennom hundrevis av år.

Verdier og rettigheter: Ytringsfrihet, politiske borgerrettigheter, trosfrihet, likeverdighet mellom kjønnene, å leve ut homofili, og like retter uavhengig av etnisitet. Hva man tror og hva man tilhører skal ikke ha noen betydning for retten til å kunne velge sine liv.

Hva når man ikke kan kritisere/problematisere islam i klasserom med muslimske elever, fordi man er redd for å krenke dem, og læreren inntar en nøytralitet som gjør han/hun varsom med å problematisere eldgammel dogmatisme, undertrykkende kvinnesyn, æreskultur, osv.. Vil ikke lærerne vise en «feighet» i *klokskap*, som vil adopteres av de demokratene man skal være forbilder for? Det hjelper lite at ikke «alle» muslimer er konservative. Er en jente i hijab konservativ eller liberal? Hva når undervisningen blir diskutert hjemme, eller lærerens utsagn legges ut på facebook? Kan det forlanges av lærere at de skal kjempe fellesskapets sak alene, og frykten henger i rommet?

Er det lærerne som skal være frontkrigerne mot (konservativ) islam? Skal de være modige som Sokrates, og risikere livet for sine ytringer? Det kan ikke, og skal ikke forventes. De fleste har valgt sitt yrke som "myke rasjonalister", ikke krigere.

Det er nå først og fremst landenes ledende politikeres ansvar å føre kampen mot *den frykten* som lærerne og samfunnet føler for krefter som setter kritiske og forbedrende ytringer og handlinger i stor risiko. Vi har sett den frykten i tiår. De må gjøre det helt klart at det ikke handler om respekt for en religion så mye som det handler om en kamp for demokratiske prinsipper og en demokratisk fremtid.

Vi trenger statlig initierte prosjekter inn i skolene, hvor -dessverre for noen- provoserende uttrykk deles ut; eks. tekster, linker, flyers, prosjekter, og igangsettende problemstillinger for diskusjoner, der læreren som individ ikke er under individuelt ansvar for den som vil opprette ære for en «krenket» profet Muhammed. Det er et statlig ansvar.

Den som gir friheten for sikkerhet, får ingen av delene.

Thomas Jefferson

Bilde: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:MAntokolski_Death_of_Socrates.JPG